

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

**ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΣΕΕ ΕΠΙ
ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ ΤΟΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ
ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗΣ ΤΩΝ «ΚΟΚΚΙΝΩΝ» ΔΑΝΕΙΩΝ ΤΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

Αθήνα, Απρίλιος 2018

Το παρόν υπόμνημα εστιάζει στο μείζον, για την επιβίωση χιλιάδων επιχειρήσεων και δε των μικρομεσαίων, πρόβλημα της περιορισμένης πρόσβασής τους στις πηγές ρευστότητας, η έκταση του οποίου στην περίοδο της οικονομικής κρίσης έχει λάβει σημαντικές διαστάσεις. Η ανάγκη λήψης άμεσων πρωτοβουλιών, προκειμένου να επιτευχθεί η διόδευση όσο το δυνατόν περισσότερων πόρων στην πραγματική οικονομία (μέσω τραπεζικού συστήματος και ευρωπαϊκών προγραμμάτων), γίνεται ακόμη πιο επιτακτική εάν συνυπολογιστούν οι επιπλέον επιβαρύνσεις φορολογικού και ασφαλιστικού περιεχομένου που επωμίζονται οι επιχειρήσεις. Παράλληλα όμως με τη στόχευση στη λήψη μέτρων υποστήριξης της επιχειρηματικότητας, εξίσου σημαντική είναι και η επιδίωξη δημιουργίας εργαλείων που θα βοηθήσουν τις επιχειρήσεις να εκμεταλλευτούν άμεσα και αποτελεσματικά τις όποιες ευκαιρίες επιχειρηματικής ανάπτυξης, καινοτομίας και εξωστρέφειας εμφανίζονται.

Η παράθεση των προβλημάτων, των βασικών διαπιστώσεων και των προτεινόμενων λύσεων αντικατοπτρίζουν την απόλυτη πραγματικότητα που βιώνει σήμερα η μικρομεσαία εμπορική επιχείρηση. Περαιτέρω, αποτελούν τη μοναδική ρεαλιστική βάση, προκειμένου να στηριχθεί ο σχεδιασμός αντιμετώπισης των προβλημάτων και άρσης του αδιεξόδου, καθώς στηρίζονται εν πολλοίς στην επεξεργασία των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν στο πλαίσιο του Έργου «Πρόγραμμα Υποστήριξης μικρομεσαίων εμπορικών επιχειρήσεων». Το συγκεκριμένο πρόγραμμα υλοποιήθηκε από την ΕΣΣΕ στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ και συμμετείχαν σε αυτό 1.500 εμπορικές επιχειρήσεις ολόκληρης της Επικράτειας.

1. Ρύθμιση μη εξυπηρετούμενων επιχειρηματικών δανείων / Εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης ληξιπρόθεσμων οφειλών επιχειρήσεων και ελ. επαγγελματιών

A. «Κόκκινα» επιχειρηματικά δάνεια

Μπορεί το ύψος των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων (ΜΕΑ)¹ να μειώθηκε συγκριτικά με το τέλος του Σεπτεμβρίου 2017 και του Δεκεμβρίου 2016 αντίστοιχα (βλ. Πίνακα 1), αγγίζοντας τα 94,4 δις € ή το 48,6% των συνολικών ανοιγμάτων, η βελτίωση όμως της υφιστάμενης προβληματικής κατάστασης κρίνεται ως μη ικανοποιητική. Αν και έχουν αναληφθεί πρωτοβουλίες αντιμετώπισης του προαναφερθέντος απειλητικού φάσματος, με την κυριότερη να αποτυπώνεται στη βελτίωση και στην προσπάθεια πρακτικής εφαρμογής του Κώδικα Δεοντολογίας της

¹ Ο νέος ορισμός των «μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων» περιλαμβάνει, εκτός των ανοιγμάτων με καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών και ανοίγματα «αθέβαις είσπραξης», τα οποία χαρακτηρίζονται ως «μη εξυπηρετούμενα» με ποιοτικά κριτήρια, παρόλο που είτε είναι ενήμερα είτε παρουσιάζουν καθυστέρηση μικρότερη των 90 ημερών. Ο νέος ορισμός των «ανοιγμάτων» (exposures) είναι ευρύτερος των «δανείων», καθώς περιλαμβάνει όλα τα χρεωστικά μέσα (δάνεια και προκαταβολές & χρεωστικούς τίτλους), όπως και ανοίγματα εκτός ισολογισμού.

ΤτΕ, τα αποτελέσματα κρίνονται ως ανεπαρκή και σε κάθε περίπτωση χαμηλότερα των προσδοκιών.

Οι επιχειρήσεις που διαθέτουν οφειλές και βρίσκονται σε αδυναμία εξυπηρέτησης των υποχρεώσεών τους δεν τυγχάνουν της προσήκουσας αντιμετώπισης από τα πιστωτικά ιδρύματα. Ζητείται από τον δανειολήπτη να είναι «συνεργάσιμος» - και αυτό είναι σωστό – αλλά τις περισσότερες φορές οι ίδιες οι τράπεζες δεν είναι συνεργάσιμες. Έχει καταγραφεί μεγάλος αριθμός περιπτώσεων, που, ενώ ο πελάτης υποβάλλει έγγραφο αίτημα ρύθμισης στην τράπεζά του, είτε δεν παίρνει ποτέ απάντηση, είτε η τράπεζα, μέσω εισπρακτικών εταιριών και δικηγορικών γραφείων, συνεχίζει τις ενέργειες αναγκαστικής είσπραξης, είτε στην καλύτερη περίπτωση λαμβάνει μία απόφαση ρύθμισης που καταφανώς δεν μπορεί να εξυπηρετηθεί από τον υπόχρεο. Το αποτέλεσμα σε όλες τις περιπτώσεις είναι η οφειλή να προσαυξάνεται με δυσβάστακτα επιπλέον βάρη (τόκους υπερημερίας, δικαστικά και άλλα έξοδα) και η επιχείρηση να οδηγείται στη χρεωκοπία. Η συχνότητα εμφάνισης των περιπτώσεων αυτών είναι μεγαλύτερη όσο μικρότερη είναι η επιχείρηση και όσο χαμηλότερο είναι το ύψος των οφειλών, γεγονός που καταδεικνύει ότι οι τράπεζες, για δικούς τους λόγους, δίνουν προτεραιότητα στις μεγαλύτερες σε ύψος απαιτήσεις τους.

Πίνακας 1: Αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης των Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων (ΜΕΑ) στα τέλη του 2017 (Πηγή: ΤτΕ)				
	Υπόλοιπο Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων (ΜΕΑ πριν από προβλέψεις, σε δις €)	Απολογιστικός Δείκτης ΜΕΑ (%)	Υπόλοιπο Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (ΜΕΑ πριν από προβλέψεις, σε δις €)	Απολογιστικός Δείκτης ΜΕΔ (%)
Σύνολο	94,4	48,6%	65,1	33,5%
Στεγαστικά	27,6	43,5%	20,6	32,4%
Καταναλωτικά	11,6	57,9%	8,9	44,5%
Επιχειρηματικά	55,2	49,8%	35,6	32,1%

Επισημάνσεις Πίνακα 1:

- Εξαιρουμένων των εκτός ισολογισμού στοιχείων και ενήμερου στο Ελληνικό Δημόσιο δανείου, το οποίο έχει εξαιρεθεί από τη στοχοθεσία, το ύψος των ΜΕΑ ανήλθε κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2017 στα 94,4 δις € ή στο 48,6% των συνολικών ανοιγμάτων.
- Κατά το 2017, οι τράπεζες κατάφεραν να επιτύχουν τους στόχους που είχαν θέσει για τη μείωση των ΜΕΑ (Μη Εξυπηρετούμενα Ανοίγματα). Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα στοιχεία του Δεκεμβρίου του 2017, τα ΜΕΑ αγγίζουν τα 94,4 δις € ή 1,6 δις € χαμηλότερα από το ποσό - στόχο, με το δείκτη ΜΕΑ να κυμαίνεται στο 48,6%, περίπου στο επίπεδο της πρόβλεψης για το εν λόγω τρίμηνο (48,5%). Οι συγκριτικά καλύτερες από το αναμενόμενο επιδόσεις οφείλονται κατά κύριο λόγο στην υψηλή θεραπεία δανείων (curing), καθώς και στις υψηλότερες από το αναμενόμενο

διαγραφές και εισπράξεις, ενώ οι πωλήσεις κινήθηκαν στα αναμενόμενα επίπεδα με βάση το σχεδιασμό των τραπεζών.

- Στο επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο, η μεγαλύτερη συγκέντρωση ΜΕΑ παρατηρείται στο χαρτοφυλάκιο των ελεύθερων επαγγελματιών και πολύ μικρών επιχειρήσεων (δείκτης ΜΕΑ: 65,4%), καθώς και στο χαρτοφυλάκιο των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων (ΜμΕ - δείκτης ΜΕΑ: 57,0%). Σταθερά καλύτερες επιδόσεις παρατηρούνται στο χαρτοφυλάκιο των μεγάλων επιχειρήσεων (δείκτης ΜΕΑ: 22,9%) και στα ναυτιλιακά δάνεια (δείκτης ΜΕΑ: 35,0%).
- Επιπρόσθετα, οι τράπεζες πέτυχαν για δεύτερη συνεχόμενη περίοδο το στόχο, σε απόλυτα νούμερα, για τα δάνεια σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών (ΜΕΔ), τα οποία έφτασαν τα 65,1 δις € (περίπου 0,8 δις € υπέρβαση του αρχικού στόχου) στα τέλη του 2017. Εντούτοις, ο δείκτης ΜΕΔ βρίσκεται στο 33,5%, οριακά υψηλότερος συγκριτικά με την πρόβλεψη του 33,3%, κυρίως λόγω του μειωμένου όγκου συνολικών δανείων για την εξεταζόμενη περίοδο.

❖ Αναντίρρητα, το **υψηλό κόστος χρηματοδότησης** των επιχειρήσεων αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες της περιορισμένης πρόσβασής τους στις πηγές ρευστότητας. Η έντονη διαφοροποίηση του μέσου επιτοκίου δανεισμού των επιχειρήσεων στην Ευρωζώνη, έως και 2,5 φορές χαμηλότερο, σε σύγκριση με την Ελλάδα (δεν υπερβαίνει το 1,8% - 2,0% έναντι 4,6% στην Ελλάδα: νέα δάνεια Δεκέμβριος 2017,) θέτει ζητήματα επιβίωσης για τις εξωστρεφείς και υγιείς εγχώριες μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Παράλληλα όμως, η αναντιστοιχία επιτοκίων προκαλεί πλήγμα στην ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων, από τη στιγμή που η χρηματοδότηση των επιχειρήσεων των λοιπών Κρατών - Μελών της Ευρωζώνης είναι απρόσκοπτη και αισθητά φθηνότερη.

Ακόμη μία πτυχή της περιορισμένης πρόσβασης των επιχειρήσεων στις πηγές ρευστότητας, αποτελεί η συνολική μείωση κατά 18,5% ή κατά 18,6 δις € της χρηματοδότησής τους από τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα την περίοδο 2017/2012. Τα αντίστοιχα μεγέθη των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον κλάδο του Εμπορίου εκτιμώνται σε μία συρρίκνωση της τάξεως των 4,3 δις € ή 19,3% στη διάρκεια της ίδιας χρονικής περιόδου.

❖ Αποτελεί αδήριτη ανάγκη η **θέσπιση ενός πλαισίου προστασίας των «εντός της κρίσεως υπερχρεωμένων επιχειρήσεων»**, στο οποίο θα εντάσσονται εκείνοι οι επιχειρηματίες, οι οποίοι εξαιτίας των δυσμενών συνεπειών της οικονομικής κρίσης που άρχισαν να γίνονται απτές το **2009**, δηλώνουν αδυναμία ανταπόκρισης στις ληξιπρόθεσμες και τρέχουσες υποχρεώσεις τους. Το πλαίσιο που θα εφαρμοστεί, στη διαμόρφωση του οποίου θα μπορούσε να συνδράμει και η ΕΣΣΕ, οφείλει να διακρίνεται από μεγαλύτερη ευελιξία, ταχύτητα και ελαστικότητα και από τη θέσπιση ηπιότερων όρων μεταχείρισης των εντασσόμενων σε αυτό, εκ μέρους των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Οφείλει ακόμη να εξασφαλίζει την παροχή στον δανειολήπτη αντικειμενικής αξιολόγησης και συμβουλευτικής υποστήριξης στη λήψη των αποφάσεων, που μπορούν να τον οδηγήσουν με

ασφαλή τρόπο στην υλοποίηση της συμφωνημένης ρύθμισης και στη βιωσιμότητα της επιχείρησής του.

❖ Τα δανειακά τραπεζικά προϊόντα που προτείνονται για την υλοποίηση των ρυθμίσεων θα πρέπει να αποκτήσουν την **απαραίτητη ευελιξία** για να προσαρμόζονται στις λογικές απαιτήσεις κάθε περίπτωσης. Πολλές μικρές ελληνικές εμπορικές επιχειρήσεις έχουν έντονο εποχικό χαρακτήρα (επιχειρήσεις π.χ. των νησιών και των τουριστικών περιοχών της χώρας μας). Σε αυτές τις επιχειρήσεις ένα δοσολόγιο που προβλέπει ισόποσες μηνιαίες δόσεις δεν μπορεί να εξυπηρετηθεί. Για την εξεύρεση λύσεων, οι οποίες προφανώς δεν είναι εύκολες, θα πρέπει να υπάρξει συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων μερών, με τη βασική κατεύθυνση να είναι ευθύνη της πολιτείας. Η ΕΣΕΕ, μέσω του υλοποιηθέντος Προγράμματος Υποστήριξης Μικρομεσαίων Εμπορικών Επιχειρήσεων, παρείχε συμβουλευτική υποστήριξη στις επιχειρήσεις προκειμένου να καταστεί εφικτή η γρήγορη προσαρμογή και η αντιμετώπιση των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης. Οι κατευθυντήριες αρχές προς τις επιχειρήσεις αποσκοπούσαν:

- Στην εφαρμογή αποδοτικότερων μεθόδων οικονομικής διαχείρισης και μείωσης του λειτουργικού τους κόστους.
- Στην κατανόηση των πραγματικών αναγκών ρευστότητάς τους και στην αναζήτηση της κατάλληλης κάθε φορά πηγής χρηματοδότησης.
- Στην αντιμετώπιση του συνόλου των υποχρεώσεών τους με τον ενδεδειγμένο, ανάλογα με τις συνθήκες, τρόπο και στον καθορισμό ρεαλιστικών προτεραιοτήτων.
- Στον ορθολογικό προγραμματισμό των ταμειακών τους ροών, ώστε να είναι συνεπείς στις υποχρεώσεις τους.
- Στην ενημέρωση/πληροφόρησή τους για τις επικρατούσες συνθήκες της αγοράς και τις τάσεις του ανταγωνισμού, προκειμένου να προβαίνουν έγκαιρα στην ευέλικτη προσαρμογή του σχεδιασμού τους. Εφαρμογή τεχνικών αποτελεσματικότερης εσωτερικής οργάνωσης και αξιοποίησης σύγχρονων τεχνολογικών μέσων και μεθόδων.

Με λίγα λόγια, η ΕΣΕΕ υποστηρίζει εμπράκτως τον επιχειρηματία, προκειμένου να καταστεί περισσότερο αποτελεσματικός, δημιουργικός και συνεργάσιμος. Θα πρέπει όμως και από την άλλη πλευρά να δημιουργηθεί ένα φιλικότερο περιβάλλον για την ελληνική μικρή και μεσαία επιχείρηση, μέσα στο οποίο θα της δοθεί η δυνατότητα όχι μόνο να αντλεί την αναγκαία κάθε φορά ρευστότητα αλλά και να βρίσκει αποτελεσματική διέξοδο από το σημερινό φαύλο κύκλο της υπερχρέωσης και των μη εξυπηρετούμενων οφειλών.

B. Βελτιώσεις στον Εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης ληξιπρόθεσμων οφειλών επιχειρήσεων.

Η διαμόρφωση ενός ευρύτερου πλαισίου ρύθμισης και ένταξης του συνόλου των ληξιπρόθεσμων οφειλών επιχειρήσεων και ελ. επαγγελματιών προς το Δημόσιο, τα Ασφαλιστικά Ταμεία, τις Τράπεζες και τους Προμηθευτές αποτελούσε, στη διάρκεια των τελευταίων ετών, ένα πάγιο και διαρκές αίτημα της ΕΣΕΕ. Μάλιστα, η Ελληνική Συνομοσπονδία Εμπορίου και Επιχειρηματικότητας συμμετέχοντας ενεργά στη διαβούλευση επί του επικείμενου Νομοσχεδίου, είχε καταθέσει συγκεκριμένες προτάσεις, η ουσία των οποίων μπορεί συνοπτικά να αποδοθεί ως εξής:

- Θέσπιση ημιαυματοποιημένων κριτηρίων για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, τα οποία θα είναι περισσότερο ευέλικτα, αξιολογώντας ταυτόχρονα τα ποιοτικά στοιχεία/μεταβλητές της επιχείρησης, το επιχειρηματικό της σχέδιο (Business Plan) και τις προοπτικές ανάπτυξής της (καλή συναλλακτική συμπεριφορά και ιστορική διαδρομή της επιχείρησης, έμφαση στη διατήρηση των θέσεων εργασίας και όχι στην κερδοφορία).
- Η ισχύς του Νόμου θα πρέπει να έχει διευρυμένη διάρκεια (επέκταση ισχύος του και μετά τις 31/12/2018).
- Δυνατότητα ρύθμισης οφειλών από το 2009 και μετά, στη διάρκεια δηλαδή της οικονομικής κρίσης. Παράλληλα, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η μέχρι το προαναφερθέν χρονικό διάστημα εξυπηρέτηση των υποχρεώσεων της εκάστοτε επιχείρησης, υπό το πρίσμα των δυσμενών επιπτώσεων της ύφεσης και του μειωμένου κύκλου εργασιών.
- Να απαλλάσσεται η οφειλή από καταχρηστικές ή υπερβολικές χρεώσεις με τις οποίες έχει επιβαρυνθεί.
- Να προτάσσεται η βιωσιμότητα της επιχείρησης έναντι του χρόνου εξόφλησης της οφειλής, γεγονός που ισοδυναμεί με τη δυνατότητα αναπροσαρμογής (προς τα κάτω) του αρχικώς προβλεπόμενου ύψους των δόσεων.
- Ο περιορισμός του γραφειοκρατικού κόστους, η διευθέτηση των εκκρεμών δικαστικών υποθέσεων και η οριστική και σαφής ρύθμιση μίας σειράς θεμάτων όπως η νομική κάλυψη των τραπεζικών στελεχών και των δημοσίων υπαλλήλων.
- Διευκόλυνση των υπερχρεωμένων πολύ μικρών επιχειρήσεων, οι ιδιοκτήτες των οποίων επιθυμούν το τερματισμό της λειτουργίας τους (κυρίως λόγω συνταξιοδότησης).

Η όχι και τόσο ικανοποιητική πορεία υποβολής οριστικών αιτήσεων στον Εξωδικαστικό Μηχανισμό, δεν ξεπερνούν τις 765, στους περίπου εννέα μήνες ενεργοποίησης της ηλεκτρονικής πλατφόρμας (3/8/2017 - 5/4/2018), καταδεικνύει την ανάγκη σημαντικών βελτιώσεων που πρέπει να λάβουν χώρα. Η ελαστικοποίηση των οριζόμενων αυστηρών κριτηρίων αποκλείει από τις ευεργετικές ρυθμίσεις τη μεγάλη πλειοψηφία των ενδιαφερομένων, καθώς η πρόβλεψη ύπαρξης μίας τουλάχιστον κερδοφόρας χρήσης και η θέσπιση αυτοματοποιημένων μόνο κριτηρίων, υποβιβάζοντας τη σημασία του επιχειρηματικού σχεδίου (Business Plan), δε λαμβάνουν υπόψη τους την πραγματική κατάσταση της Αγοράς.

Η εφαρμογή λύσεων οριζόντιου χαρακτήρα ευνοεί τους οικονομικά ισχυρότερους, οι οποίοι αποτελούν τη μειοψηφία, ενώ αφήνουν εκτός τη συντριπτική πλειοψηφία των δυνητικά δικαιούχων. Προς αυτή την κατεύθυνση, μία δίκαιη και ρεαλιστική συνολική λύση στα προβλήματα των επιχειρήσεων πρέπει να λαμβάνει υπόψη της την οικονομική πραγματικότητα, η οποία διαφοροποιείται αναλόγως του μεγέθους των επιχειρήσεων.

Σημεία στα οποία απαιτείται άμεση βελτίωση όχι μόνο των προβλεπομένων από το Νόμο διατάξεων αλλά κυρίως του τρόπου και της διαδικασίας εφαρμογής του, συνοψίζονται:

- Στην απλοποίηση των ζητούμενων στοιχείων που πρέπει να συμπληρωθούν από τους δανειολήπτες στην ηλεκτρονική πλατφόρμα. Με τον υφιστάμενο τρόπο είναι πρακτικά αδύνατον για την μικρή επιχείρηση να ολοκληρώσει την αίτηση χωρίς εξωτερική εξειδικευμένη βοήθεια, μίας διαδικασίας που συνεπάγεται υψηλό κόστος, ενώ η υποβολή μέρους των απαιτούμενων δικαιολογητικών θα μπορούσε να γίνεται στη διάρκεια της διαδικασίας και όχι υποχρεωτικά στην αρχή με την υποβολή της αίτησης.
- Σε πληθώρα γραφειοκρατικών προβλημάτων που αποδίδονται στη δυσκολία χειρισμού της πλατφόρμας και της ανταλλαγής των δεδομένων μεταξύ των μερών, τα οποία σε αρκετές των περιπτώσεων είναι εσφαλμένα (Τειρεσίας, ΚΕΑΟ, ΑΑΔΕ, τράπεζες κ.α.)
- Στην εξέταση και πρακτική εφαρμογή θεμάτων που προβλέπονται μεν από τον Νόμο αλλά δεν έχουν εφαρμοστεί στην ηλεκτρονική πλατφόρμα. Προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί (λόγω του μεγάλου αριθμού των περιπτώσεων) στα ακόλουθα:
  - ✓ Αναγνώριση και συνάθροιση στη ρύθμιση των οφειλών των φυσικών προσώπων που ενέχονται στις επιχειρηματικές οφειλές είτε ως εγγυητές είτε ως συνοφειλέτες. Στην πλειοψηφία των προσωπικών επιχειρήσεων (ΟΕ, ΕΕ, Μονοπρ. ΕΠΕ κλπ) τα επιχειρηματικά τους δάνεια τα έχουν εγγυηθεί οι φορείς και μέλη των οικογενειών τους. Η ρύθμιση λοιπόν των στεγαστικών, για παράδειγμα, δανείων των εγγυητών αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για τη βιωσιμότητα της ρύθμισης των επιχειρηματικών δανείων. Άλλωστε κατά τη

συνήθη τραπεζική πρακτική, μία τράπεζα θα λάμβανε οπωσδήποτε μέτρα για τη συνολική δανειακή επιβάρυνση όλων των ενεχομένων στην επιχειρηματική δανειοδότηση.

- ✓ Αναγνώριση και συνάθροιση στη ρύθμιση των οφειλών των συνδεδεμένων με την υποβάλλουσα την αίτηση επιχείρηση άλλων επιχειρήσεων. Ενώ το συγκεκριμένο προβλέπεται από τον Νόμο, δεν έχει υλοποιηθεί στην ηλεκτρονική πλατφόρμα με αποτέλεσμα μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων που έχουν ήδη υποβάλει ή βρίσκονται στο στάδιο υποβολής της αίτησης, να μην μπορούν να προχωρήσουν καθώς - αυτονόητα - το επιχειρηματικό σχέδιο που έχει εκπονηθεί εξετάζει τη βιωσιμότητα όλων των συνδεδεμένων επιχειρήσεων. Αποτελεί άλλωστε συνήθη τραπεζική πρακτική να συνεξετάζονται οι οφειλές των συνεργαζομένων και συνδεδεμένων επιχειρήσεων σε κάθε περίπτωση δανειοδότησης ή ρύθμισης.

2. Πρακτική εφαρμογή & λειτουργία του Ειδικού Επιχειρηματικού Λογαριασμού/Πρώθηση ηλεκτρονικών συναλλαγών

A. Πρακτική εφαρμογή & λειτουργία του Ειδικού Επιχειρηματικού Λογαριασμού

Παρά το γεγονός πως στο Νομοσχέδιο για το «Πλαστικό Χρήμα», υπάρχει διάταξη αναφορικά με τη θέσπιση του «Ειδικού Επιχειρηματικού Λογαριασμού», εντούτοις η ουσιαστική λειτουργία του, μέσω της έκδοσης των απαραίτητων ερμηνευτικών εγκυκλίων, δεν έχει ακόμη τεθεί σε ουσιαστική εφαρμογή προκειμένου να διευκολύνει το σύνολο των επιτηδευματιών. Η ΕΣΕΕ από καιρού έχει προτείνει τη θεσμοθέτηση του επαγγελματικού λογαριασμού με πρόβλεψη ειδικού προστατευτικού καθεστώτος, έναντι των κατασχέσεων για τις επιχειρήσεις. Η κατάσχεση για οφειλές σε Εφορίες, Ασφαλιστικά Ταμεία ή για την εξόφληση δανείων, ουσιαστικά συντελεί στην εκμηδένιση της ρευστότητας της επιχείρησης και στην αδυναμία λειτουργίας της.

Θα πρέπει, στο πλαίσιο της ισότιμης μεταχείρισης μεταξύ φυσικών προσώπων και επιτηδευματιών, να παρέχεται στην κάθε επιχείρηση η δυνατότητα γνωστοποίησης ενός επαγγελματικού λογαριασμού σε πιστωτικό ίδρυμα, ο οποίος θα μπορεί, ακόμη και μετά την εντολή κατάσχεσης, να τροφοδοτεί τις βασικές λειτουργίες της (πληρωμή μισθοδοσίας, οφειλών προς το Δημόσιο και τα ασφαλιστικά ταμεία και προμηθευτών). Ο συγκεκριμένος λογαριασμός θα συνδέεται με τις εισπράξεις της επιχείρησης από πιστωτικές, χρεωστικές και προπληρωμένες κάρτες μέσω της χρήσης τερματικών μηχανημάτων αποδοχής ηλεκτρονικών πληρωμών (POS), ενώ το ύψος του προστατευτικού ορίου θα καθορίζεται βάσει των απολογιστικών δεδομένων της οικονομικής λειτουργίας κάθε επιχείρησης.

B. Προώθηση ηλεκτρονικών συναλλαγών/Χρήση POS/Πλαστικό Χρήμα

Η παρατηρούμενη, μετά την επιβολή των Capital Controls, εκτόξευση των συναλλαγών που πραγματοποιούνται με χρεωστικές, πιστωτικές και προπληρωμένες κάρτες αλλά και ηλεκτρονικά μέσα, συνιστά αδιαμφισβήτητα μία θετική εξέλιξη. Σύμφωνα μάλιστα με εκτιμήσεις πιστωτικών ιδρυμάτων στα τέλη του 2017 οι συναλλαγές με «πλαστικό χρήμα» προσέγγισαν τα 23 δις € από 15,5 δις € το 2016 (δαπάνη που πραγματοποιείται από κάρτες που εκδίδονται μόνο από τις ελληνικές τράπεζες), με τον αριθμό τους να προσεγγίζει πλέον τα 15,5 εκ.

Ο εμπορικός κόσμος τάσσεται υπέρ των ηλεκτρονικών πληρωμών και της γενικευμένης χρήσης «Πλαστικού Χρήματος», υπό την προϋπόθεση βεβαίως της χαλάρωσης των τραπεζικών χρεώσεων και προμηθειών για τις σχετικές συναλλαγές και την προσαρμογή τους στα ευρωπαϊκά επίπεδα. Αφορμή για τη διατύπωση του συγκεκριμένου αιτήματος, αποτελεί η υποβολή παραπόνων από εμπόρους ανά την Επικράτεια για υπερβολικές τραπεζικές χρεώσεις, οι οποίες αποκλίνουν σημαντικά από τον Κανονισμό (Ε.Ε.) 2015/751 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Η προαναφερθείσα παράμετρος σε συνδυασμό με την καταγραφή κρουσμάτων απάτης με τερματικά POS, από τη δράση επιτήδειων, οι οποίοι εκμεταλλεύονται τα υφιστάμενα κενά ασφαλείας, αποτελούν τροχοπέδη στην προσπάθεια μαζικοποίησης των ηλεκτρονικών συναλλαγών. Η πληθώρα μεθόδων εξαπάτησης των ανυποψίαστων ενδιαφερομένων επιτηδευματιών, ώθησε την ΕΣΕΕ στη σύναψη συνεργασίας με τη Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος για την υλοποίηση της καινοτόμου δράσης «FeelSafe». Η δημιουργία του σχετικού ιστότοπου www.cyberalert.gr/feelsafe/ αποσκοπεί στην από κοινού συστηματική και επιστημονική μελέτη των θεμάτων και προβλημάτων που προκύπτουν για το εμπόριο και τους καταναλωτές από τη διενέργεια ηλεκτρονικών συναλλαγών. Επιδίωξη αμφότερων των μερών αποτελεί η ενημέρωση εμπόρων και καταναλωτών για τους διαδικτυακούς κινδύνους και την ασφαλή χρήση του διαδικτύου στις εμπορικές συναλλαγές και τις διαδικτυακές αγορές.

3. Επενδυτικά προγράμματα και αναπτυξιακά εργαλεία/ΕΤΕΑΝ Α.Ε.

A. Θέματα ανάληψης επενδυτικών πρωτοβουλιών και προώθησης αναπτυξιακών εργαλείων (καινοτομία, εξωστρέφεια κλπ).

Σημαντική προτεραιότητα θα πρέπει να αποτελέσει η εξασφάλιση της μέγιστης δυνατής χρήσης των κεφαλαίων που διατίθενται μέσω των προγραμμάτων κρατικών ενισχύσεων και επιδότησης δανεισμού ή εγγυοδοσίας. Για να επιτευχθεί αυτό χρειάζεται αναδιάρθρωση του υφιστάμενου τραπεζικού μηχανισμού, οι βασικές αρχές του οποίου θα πρέπει να διακρίνονται από:

- Απλότητα και σαφήνεια των προβλεπόμενων διαδικασιών.
- Την πλήρη ενημέρωση και την άρτια εκπαίδευση του τραπεζικού δικτύου.
- Την παροχή ενημέρωσης και συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τους πελάτες.
- Την αλλαγή του τρόπου αξιολόγησης των αιτημάτων, με βαρύτητα στην απόδοση και βιωσιμότητα και όχι στις εξασφαλίσεις.
- Ταχύτερη διεκπεραίωση δημοσίευσης των προκηρύξεων δράσεων ώστε να έχει αξία η συμμετοχή των επιχειρήσεων.

Η προφανής αιτία της μειωμένης, λόγω πτώσης του κύκλου εργασιών, ρευστότητας των επιχειρήσεων ευθύνεται για ένα μέρος μόνο του προβλήματος, δηλαδή του σχεδόν πλήρους αποκλεισμού της μικρής επιχείρησης από την αξιοποίηση των Προγραμμάτων. Σημαντική ευθύνη έχουν επίσης:

- Οι έντονα γραφειοκρατικές διαδικασίες και η έλλειψη διάθεσης, εκ μέρους των τραπεζών, στην υποδοχή αιτημάτων για αξιοποίηση προγραμμάτων, είτε κρατικών/κοινοτικών ενισχύσεων, είτε των προγραμμάτων της ΕΤΕΑΝ. Το δίκτυο των τραπεζικών καταστημάτων, στην πλειοψηφία του, δε διαθέτει την αναγκαία γνώση και εμπειρία αλλά και κίνητρα ώστε να ενημερώνει σωστά, να κατευθύνει τους πελάτες στις κατάλληλες επιλογές και να εξυπηρετεί εγκαίρως τα αιτήματα.
- Σημαντική συνιστώσα του αυξημένου διοικητικού κόστους, αποτελεί η έλλειψη μίας απλής στη χρήση και ουσιαστικής πλατφόρμας αιτήσεων που συμπληρώνονται και υποβάλλονται από τους ενδιαφερομένους στα τραπεζικά ιδρύματα και η απουσία ενός κοινού report που θα μπορούσαν να εκδίδουν σε μηνιαία βάση οι ενδιάμεσοι φορείς διαχείρισης (π.χ. ΕΤΕΑΝ).
- Οι όροι που τίθενται από τις τράπεζες για την ικανοποίηση αιτημάτων χρηματοδότησης ή παροχής εγγυήσεων είναι υπερβολικά δυσμενείς. Για τη χορήγηση π.χ. μιας εγγυητικής επιστολής, που θα χρησιμοποιηθεί για τη λήψη προκαταβολής επιχορήγησης από εγκεκριμένο πρόγραμμα, ζητείται ως κάλυμμα ισόποση δέσμευση στον λογαριασμό όψεως της επιχείρησης, κάτι που είναι προφανές ότι ακυρώνει εντελώς τη διευκόλυνση λήψης της προκαταβολής. Μέρος του προβλήματος θα επιλυθεί με την αξιοποίηση του escrow account που λειτουργεί στο Ταμείο Παρακαταθηκών, χρειάζεται όμως ενημέρωση και βελτίωση των διαδικασιών.
- Οι τράπεζες για την υποστήριξη των επενδυτικών σχεδίων των επιχειρήσεων, εξακολουθούν σε μεγάλο βαθμό να στηρίζονται στην αξιολόγηση των παρεχομένων εξασφαλίσεων (εμπράγματα και προσωπικών) και όχι στην αξιολόγηση των προοπτικών της επένδυσης και της βιωσιμότητας της επιχείρησης (π.χ. Business Plan).

B. ETEAN A.E.

Η ΕΣΕΕ έχει επανειλημμένως τονίσει την ανάγκη μετασχηματισμού του ETEAN σε ένα εργαλείο που θα έχει ως αποκλειστικό στόχο την χορήγηση πιστώσεων αλλά και τη μεταφορά τεχνογνωσίας στις μικρού και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις. Με αυτόν τον τρόπο, η ETEAN A.E. θα αποτελέσει ένα χρηματοδοτικό ίδρυμα που θα καλύπτει ολόκληρο το φάσμα χρηματοπιστωτικής εξυπηρέτησης προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, που αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία της εγχώριας οικονομίας. Στην πραγματικότητα, υπάρχει πρόσφορο έδαφος ανάδειξης της ETEAN ως το κυριότερο μέσο διευκόλυνσης της πρόσβασης του εγχώριου επιχειρείν όχι μόνο στα υφιστάμενα χρηματοδοτικά εργαλεία αλλά και σε εναλλακτικές πηγές ρευστότητας (μικροπιστώσεις, crowd funding, venture capital, business angels κ.α.).

Οι ισχύουσες και προγραμματιζόμενες δράσεις του Ταμείου (ΤΕΠΙΧ: ταμείο εγγυοδοσίας, επιχειρηματική επανεκκίνηση - ενδιάμεσο ΤΕΠΙΧ - , νησιωτική τουριστική επιχειρηματικότητα, ΤΕΞΟΙΚ - μείωση ενεργειακού κόστους επιχειρήσεων), μπορούν να εμπλουτιστούν με σύγχρονα και ευέλικτα τραπεζικά προϊόντα, συνεισφέροντας στην όσο το δυνατόν μεγαλύτερη μόχλευση των αρχικά διαθέσιμων πόρων. Ενδεικτικά, η υλοποίηση των ανωτέρω μπορεί να επέλθει μέσω:

- Της διεύρυνσης του δανεισμού από περισσότερες τράπεζες με την χορήγηση μικροπιστώσεων μέχρι 12.000 €.
- Της πρόβλεψης πιο ευέλικτων εγγυοδοτικών προϊόντων, προσαρμοσμένων στις ανάγκες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
- Της διεύρυνσης της συμμετοχής στο κεφάλαιο των επιχειρήσεων (Venture Capitals), όχι μόνο για τα “start ups”, τα οποία εν πολλοίς εκλείπουν από την ελληνική αγορά αλλά και για τα “follow ups” και τα “restarts”.

Οι πηγές άντλησης κεφαλαίων του νέου αναπτυξιακού φορέα θα μπορούν να προέρχονται από τον συνδυασμό των διαθέσιμων πόρων του ΕΣΠΑ, του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων και των διαρθρωτικών ταμείων. Πηγές για το Ταμείο μεταξύ άλλων, θα μπορούσαν να αποτελέσουν κεφάλαια από ευρωπαϊκούς και διεθνείς χρηματοπιστωτικούς θεσμούς και ιδρύματα, όπως το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων της ΕΤΕΠ, το EBRD κ.α. Απώτερος στόχος της προτεινόμενης μετεξέλιξης του ρόλου του ETEAN είναι η διευθέτηση, έστω μέρους, των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τη δεδομένη χρονική στιγμή οι επιχειρήσεις, αναφορικά με την πρόσβασή τους στις διαθέσιμες πηγές ρευστότητας, με τα κυριότερα εξ' αυτών να συνοψίζονται:

- Στην ελλιπή πληροφόρηση.
- Στην ασυμμετρία προσφοράς και ζήτησης κεφαλαίων.
- Στον κατακερματισμό των επιχειρηματικών κεφαλαίων.

- Στις καταγεγραμμένες αποκλίσεις των επιτοκίων χορηγήσεων.
- Στους αυστηρούς όρους χορήγησης πιστώσεων, ιδίως σε χώρες που αντιμετωπίζουν δημοσιονομικά προβλήματα.
- Στις ζητούμενες υπέρμετρες προσωπικές και εμπράγματες εγγυήσεις ως προϋπόθεση χρηματοδότησης.

Εν ολίγοις, η απλοποίηση των γραφειοκρατικών διαδικασιών, η ανεύρεση και ο σχεδιασμός νέων/εναλλακτικών χρηματοδοτικών εργαλείων, προσαρμοσμένων στις ανάγκες της Αγοράς, καθώς επίσης και η άντληση πόρων με χαμηλό κόστος για τις επιχειρήσεις, θα πρέπει να αποτελέσουν τους βασικούς πυλώνες του αναβαθμισμένου ρόλου που θα κληθεί να διαδραματίσει το Ταμείο.

Η Ελληνική Συνομοσπονδία Εμπορίου & Επιχειρηματικότητας, μέσω της ανάδειξης των κυριότερων λόγων μειωμένης αποτελεσματικότητας των μέχρι σήμερα μέσω πρόσβασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στις διαθέσιμες πηγές ρευστότητας αλλά και της ταυτόχρονης επισήμανσης λύσεων βελτίωσης της υφιστάμενης κατάστασης, επιδιώκει στη διαμόρφωση ενός πλαισίου περισσότερο φιλικού προς τις επιχειρήσεις. Η υλοποίησή του θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από τη συνεργασία των ενδιαφερομένων μερών αλλά και από την υιοθέτηση των προτάσεων των παραγωγικών φορέων, των καθ' ύλην αρμόδιων οργάνων αποτύπωσης της εικόνας και των προβλημάτων της πραγματικής οικονομίας.